

SPRAWOZDANIE

z realizacji zadań podjętych przez Warmińsko – Mazurskiego Kuratora Oświaty
w ramach rządowego programu ograniczania przestępczości i społecznych zachowań
„Razem bezpieczniej”

Ogólna ocena realizacji programu - identyfikacja głównych problemów

W pierwszym okresie wdrażania Programu najwięcej działań zostało skierowanych na realizację zadania *„Rzetelna analiza i identyfikacja problemów bezpieczeństwa szkolnego na poziomie ogólnym i w odniesieniu do poszczególnych szkół i placówek oraz ich okolic.”*

W tym celu przeprowadzono ocenę stanu bezpieczeństwa we wszystkich szkołach i placówkach oświatowych na terenie województwa warmińsko – mazurskiego. Obszary i problemy tego badania zostały wyznaczone w związku z treścią uchwały Nr 186/2006 Rady Ministrów z dnia 7 listopada 2006 r. w sprawie działań administracji rządowej przeciwko przemocy w szkołach/placówkach oświatowych oraz programem „Zero tolerancji dla przemocy w szkole”. Diagnozę prowadzili wizytatorzy Kuratorium Oświaty w Olsztynie we współpracy z Policją oraz przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego.

Głównym celem badania była ocena stanu bezpieczeństwa dzieci i młodzieży oraz sprawowania nad nimi prawidłowej opieki w szkołach/placówkach, a także ujawnienie czy i w jakim stopniu występują negatywne zachowania dzieci i młodzieży na terenie szkoły/placówki.

Badanie przeprowadzono w 1266 szkołach, w tym: w 559 szkołach podstawowych, w 276 gimnazjach, 399 szkołach ponadgimnazjalnych oraz 32 placówkach oświatowych. Informacje o bezpieczeństwie w szkołach uzyskiwano od wszystkich podmiotów mających wpływ na zapewnienie bezpieczeństwa uczniów. W wyniku diagnozy pozyskano informacje o stanie bezpieczeństwa w szkołach, przejawach agresji i przemocy, styczności dzieci i młodzieży z substancjami psychoaktywnymi, częstotliwości wystąpień uczniów przeciwko prawu, a także na temat zabezpieczenia organizacyjnego i technicznego obiektów szkolnych oraz warunków nauczania, wychowania i opieki.

Badanie przyczyniło się również do uświadomienia uczniom, nauczycielom, rodzicom konieczności podejmowania wspólnych działań na rzecz zapewnienia bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki. W trakcie jego realizacji dokonano ustaleń

dotyczących sposobów współpracy organów szkoły z różnymi instytucjami w celu podniesienia bezpieczeństwa. Wyniki były podstawą do planowania dalszych działań kuratora.

Realizując cyt. uchwałę kurator zobowiązał dyrektorów szkół do opracowania, we współpracy z jednostką samorządu terytorialnego, programów poprawy efektywności wychowania, uwzględniających uwagi i wnioski sformułowane podczas realizacji badania. Harmonogram realizacji cyt. uchwały przedstawiony przez Ministra Edukacji Narodowej Radzie Ministrów oraz zapisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 lutego 2007 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. Nr 35, poz. 222) dały też kuratorowi podstawę do wystąpienia do dyrektorów z poleceniem dostosowania statutów szkół poprzez określenie zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom. W efekcie w szkołach powołano koordynatorów ds. bezpieczeństwa, których zadaniem jest integrowanie działań w zakresie bezpieczeństwa w szkole.

Szczegółowy raport z badania został przesłany do Ministerstwa Edukacji Narodowej. Wnioski z raportu przekazano dyrektorom szkół i placówek województwa warmińsko-mazurskiego m. in. podczas narad z wizytatorami.

Do planowanych wizytacji prowadzonych w szkołach przez wizytatorów Kuratorium Oświaty wyznaczono tematykę związaną z zadaniami ujętymi w Programie, tj. zapewnienie bezpiecznych warunków nauki i pracy w szkole, realizacja zadań wychowawczych i profilaktycznych, w tym zapobieganie zagrożeniom i niepożądanym zachowaniom uczniów, ocenianie przez szkoły efektów działań wychowawczych i profilaktycznych. Realizacja tego działania przyczyni się do pozyskiwania systematycznych danych na temat stanu bezpieczeństwa uczniów oraz zadań podejmowanych przez szkoły w tym zakresie. Pozwoli także ocenić skuteczność programów profilaktycznych ukierunkowanych m.in. na eliminowanie agresji wśród dzieci i młodzieży, konsekwentne reagowanie na przejawy patologii zachowań, przeciwdziałanie używaniu substancji psychoaktywnych, edukację dla bezpieczeństwa.

Określono priorytety działań, w ramach zadań wyznaczonych dla Kuratora Oświaty, skoncentrowane wokół zapobiegania powstawaniu i rozpowszechnianiu się zjawisk, niedopuszczenia do powstania niepożądanych zachowań uczniów, agresji, przemocy, używania substancji psychoaktywnych oraz przeciwdziałania istniejącym zjawiskom. Wyznaczone priorytety działania to: stworzenie lokalnych koalicji na rzecz bezpieczeństwa w szkole oraz zapobiegania i przeciwdziałania niepożądanym zjawiskom, zwiększenie

adekwatności i skuteczności działań szkół w zakresie bezpieczeństwa w szkole oraz szybkości reakcji na przejawy zjawisk niepożądanych w szkołach, zapobieganie i przeciwdziałanie marginalizacji dzieci i młodzieży, rozwój kompetencji wychowawczych nauczycieli i rodziców, zapobieganie zjawisku wypadania uczniów z systemu szkolnego, zmniejszenie liczby dzieci i młodzieży dotkniętych zjawiskiem patologii.

Na stronie internetowej Kuratorium Oświaty w Olsztynie zamieszczono zakładkę *Bezpieczna szkoła*, w której znajdują się materiały poświęcone bezpieczeństwu w szkołach i placówkach.

Działania na rzecz propagowania programu

W celu upowszechniania informacji o programie oraz zainicjowania lokalnych przedsięwzięć realizujących cele programu Warmińsko – Mazurski Kurator Oświaty zorganizował 1 marca 2007 r. wojewódzką konferencję dla dyrektorów szkół, nauczycieli i pedagogów inaugurującą Program „Razem Bezpieczniej”. Podczas konferencji omawiano m. in. prawno – karne aspekty związane z nadużywaniem alkoholu i narkotyków przez młodzież. Wiele miejsca poświęcono aktywnym formom przeciwdziałania przemocy w szkole i profilaktyce pozytywnej. Po raz kolejny omówiono też procedury postępowania nauczycieli i metody współpracy szkół z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci oraz młodzieży przestępczością.

Prelegentami byli przedstawiciele Komendy Wojewódzkiej Policji, Prokuratury Okręgowej w Olsztynie, Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie.

Kolejną konferencję Warmińsko-Mazurski Kurator Oświaty zorganizował 18 kwietnia 2007 r. Była ona poświęcona współuczestniczeniu rodziców w wychowaniu dziecka. Uczestniczyli w niej dyrektorzy szkół i rodzice uczniów. Prezentowane podczas konferencji referaty dotyczyły wzmocnienia roli rodziców w planowaniu i realizacji zadań statutowych szkoły, a także budowania więzi społecznych w domu i w szkole.

W celu upowszechnienia programu na stronie Kuratorium Oświaty w Olsztynie, umieszczono baner z linkiem do strony internetowej programu „Razem bezpiecznie”. Założenia Programu zostały też omówione przez wizytatorów na spotkaniach z dyrektorami szkół oraz podczas konferencji *Bezpieczeństwo w szkole* zorganizowanej przez Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie 26 września 2007 r. oraz konferencji *Budujemy bezpieczną szkołę* podsumowującej projekt „Koalicje na rzecz bezpieczeństwa”, która odbyła się 11 grudnia 2007 r. w Olsztynie.

Usystematyzowanie obszarów programu „Razem bezpieczniej

Wyznaczono następujące priorytety:

- stworzenie lokalnych koalicji na rzecz bezpieczeństwa w szkole oraz zapobiegania i przeciwdziałania niepożądanym zjawiskom, zwiększenie adekwatności i skuteczności działań szkół w zakresie bezpieczeństwa w szkole oraz szybkości reakcji na przejawy zjawisk niepożądanych w szkołach,
- zapobieganie i przeciwdziałanie marginalizacji dzieci i młodzieży, rozwój kompetencji wychowawczych nauczycieli i rodziców, zapobieganie zjawisku wypadania uczniów z systemu szkolnego, zmniejszenie liczby dzieci i młodzieży dotkniętych zjawiskiem patologii.

Opracowano także strategię działań, określono partnerów wspierających oraz rezultaty i wskaźniki pomiaru skuteczności. Warmińsko-Mazurski Kurator Oświaty opracował „Ramowy harmonogram działań na lata 2007 – 2015”. Corocznie szczegółowe zadania programowe wpisywane będą do planu nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratora. Na rok szkolny 2007/2008 zaplanowano działania mające na celu nadzór nad realizacją zadań szkoły w zakresie bezpieczeństwa, m. in. ujęto badanie *Realizacja działań naprawczych dotyczących bezpieczeństwa w szkołach w ramach programów poprawy efektywności wychowania*. Jego celem jest uzyskanie pogłębionej wiedzy dotyczącej funkcjonowania programów poprawy efektywności wychowania ze szczególnym uwzględnieniem działań podnoszących bezpieczeństwo w szkołach. Badaniem objęte są szkoły i placówki przewidziane do wizytacji w roku szkolnym 2007/2008, które otrzymały polecenie opracowania i wdrożenia programu działań poprawy efektywności wychowania. Badanie skupia się na analizie procesów zachodzących w szkołach w związku z wdrażaniem programu.

Mając na uwadze bezpieczeństwo uczniów dojeżdżających do szkoły Warmińsko - Mazurski Kurator Oświaty zaplanował także zebranie informacji o sposobie organizacji dowożenia uczniów szkół podstawowych i gimnazjów i opieki nad dojeżdżającymi.

Na początku bieżącego roku szkolnego dokonano kontroli statutów wszystkich szkół i placówek m.in. w zakresie zgodności ze zmianami wprowadzonymi ustawą z dnia 11 kwietnia 2007 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty i rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół, w szczególności dotyczących określenia zadań

nauczycieli i pracowników związanych z zapewnianiem bezpieczeństwa w szkole, właściwego zachowania się uczniów na zajęciach.

Współdziałanie z Policją

W dniach 29 – 31 sierpnia 2007 r. w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie, we współpracy z Wojewódzką Komendą Policji w Olsztynie i Wyższą Szkołą Policji w Szczytnie, zorganizowano szkolenie dla koordynatorów ds. bezpieczeństwa w szkołach. Szkolenie zaplanowano dla 64 koordynatorów (reprezentujących wszystkie typy szkół, po trzy osoby z każdego powiatu).

Program szkolenia obejmował m.in. następujące zagadnienia:

1. „Kształtowanie bezpiecznych przestrzeni w aspekcie poprawy bezpieczeństwa szkół”,
2. „Przejawy przemocy wobec dzieci,”
3. „Szkoły dla rodziców i wychowawców nową formułą w wychowaniu i zbliżeniu rodziców do szkoły”,
4. „Budowanie lokalnych koalicji na rzecz bezpieczeństwa” ,
5. Realizacja rządowego programu „Razem bezpieczniej” .
6. Realizacja rządowego programu „Zero tolerancji dla przemocy w szkole”
7. Aspołeczne zachowania młodzieży na podstawie materiałów z monitoringu wizyjnego miasta,
8. Informacja na temat przestępczości i demoralizacji nieletnich. Procedury postępowania nauczycieli i metody współpracy z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży przestępczością i demoralizacją
9. „Depresje wśród nieletnich”

Zajęcia prowadzili przedstawiciele Policji, Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Kuratorium Oświaty w Olsztynie, Warmińsko – Mazurskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie, Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Olsztynie.

W trakcie szkolenia powstał pakiet materiałów, które będą stanowiły pomoc w codziennej pracy koordynatorów.

Współpraca z innymi służbami, strażami, inspekcjami

Warmińsko-Mazurski Kurator Oświaty powołał grupę zadaniową ds. bezpieczeństwa w szkole, w skład której wchodzi: przedstawiciele kuratorium, Urzędu Marszałkowskiego

Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Polskiego Czerwonego Krzyża, Komendy Wojewódzkiej Policji, Zarządu Okręgu Warmińsko – Mazurskiego ZHR, Komendy Chorągwi Warmińsko – Mazurskiej ZHP, Wojewódzkiego Ośrodka Ruchu Drogowego, Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej, Straży Miejskiej w Olsztynie, Starostwa Powiatowego w Olsztynie, Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej, Kurii Metropolitalnej Archidiecezji Warmińskiej, Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego oraz szkół różnych typów.

Nawiązano też współpracę z innymi partnerami administracji rządowej: zespołem ds. przemocy w rodzinie, zespołem ds. bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Przedstawiciele Kuratorium Oświaty w Olsztynie uczestniczyli w spotkaniach tych grup w ramach prowadzenia analizy sił i środków oraz wyznaczania kierunków aktywności zaangażowanych podmiotów.

Współpraca z administracją samorządową

W zakresie wykorzystywania możliwości współpracy z administracją samorządową oraz innymi instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz bezpieczeństwa Kurator Oświaty zaproponował Wojewodzie 5 projektów działań uwzględniających następujące zadania z obszaru 4.2 „Bezpieczeństwo w szkole”:

- Ograniczenie liczby przestępstw i wykroczeń w szkołach oraz w bezpośrednim otoczeniu szkół.
- Zbudowanie skutecznych i podlegających ocenie mechanizmów współpracy dyrekcji (nauczycieli) – rodziców – uczniów i Policji wraz ze strażami gminnymi (miejskimi) w zakresie bezpieczeństwa w szkołach.
- Konsekwentne reagowanie na patologie – budowanie przekonania, że nie są one tolerowane.
- Ograniczenie dostępu do alkoholu i narkotyków w środowisku szkolnym.
- Edukacja dla bezpieczeństwa.

W jednym z projektów Kurator Oświaty zaproponował systemowe rozwiązywanie problemów agresji w szkole poprzez zbudowanie struktury współpracy osób, instytucji i organizacji działających w środowiskach lokalnych i szkolnych na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży oraz zintegrowanie działań środowiska w skali mikrospołecznej (gmina i szkoła), co może przyczynić się do zwiększenia szybkości reakcji na zidentyfikowane

problemy oraz większej adekwatności i skuteczności działań. Dwa spośród zgłoszonych projektów uzyskały dofinansowanie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji

Warmińsko – Mazurski Kurator Oświaty dokonał oceny 78 wniosków, które wpłynęły w ramach *Rządowego programu wspierania w latach 2007 – 2009 organów prowadzących w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w publicznych szkołach i placówkach „Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach”*. Dofinansowanie otrzymało 61 jednostek samorządu terytorialnego na ogólną kwotę 2.141.000 zł.

W okresie od października do grudnia 2007 r. działały w wybranych szkołach punkty konsultacyjne poradni psychologiczno – pedagogicznych (łącznie 26 punktów). Ich działalność miała charakter pilotażowy i służyła określeniu realnego zapotrzebowania na tego rodzaju działania, ocenie wykorzystania ich przez potencjalnych odbiorców, a także wzmocnieniu poradnictwa poprzez stworzenie dodatkowego ogniwa kontaktu ze specjalistami. Utworzenie punktów konsultacyjnych jest realizacją rządowego programu poprawy stanu bezpieczeństwa w szkołach i placówkach „Zero tolerancji dla przemocy w szkole”. W części VII.2.3. programu *Wzmocnienie i rozszerzenie specjalistycznej pomocy psychologiczno-pedagogicznej* przewidziano środki finansowe na wzbogacenie form pomocy psychologiczno-pedagogicznej poprzez wzmocnienie i upowszechnianie doradztwa, poradnictwa i konsultacji psychologiczno-pedagogicznych dla rodziców, uczniów i nauczycieli. Każda poradnia otrzymała na realizację programu w roku 2007 dofinansowanie, na pokrycie kosztów obsługi punktu konsultacyjnego, który był czynny 2 razy w tygodniu przez 4 godziny.

Współpraca z instytucjami pozarządowymi

Warmińsko – Mazurski Kurator Oświaty ogłosił otwarty konkurs ofert na realizację zadania publicznego w ramach rządowego programu ograniczania przestępczości i społecznych zachowań „Razem bezpieczniej”:

Zadanie I: realizacja projektu „Młodzi kontra agresja i uzależnienia”,

Zadanie II: realizacja projektu „Koalicje na rzecz bezpieczeństwa”.

Zespół dokonujący rozpatrywania złożonych ofert wyłonił następujących realizatorów:

1. Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Warmińsko – Mazurska - projekt „Młodzi kontra agresja i uzależnienia”. Wysokość środków publicznych przeznaczonych na realizację tego zadania wynosiła 60.000 zł, środki własne realizatora: 13.440 zł.

2. Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, Ośrodek Samorządu Lokalnego w Olsztynie - projekt „Koalicje na rzecz bezpieczeństwa”. Wysokość środków publicznych przeznaczonych na realizację tego zadania: 49 948 zł, środki własne realizatora: 8.000 zł.

Głównym celem programu „Koalicje na rzecz bezpieczeństwa” było zahamowanie zachowań agresywnych w szkołach poprzez eliminowanie i łagodzenie drastycznych przejawów niedostosowania społecznego. Pierwszym szczegółowym celem było powołanie i przeszkolenie koordynatorów działań, specjalistów ds. rozwiązywania agresji i przemocy w środowiskach szkolnych. Zrealizowano szkolenia osób odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w szkołach. Drugim celem szczegółowym była poprawa współpracy podmiotów lokalnych (szkoła, policja, samorząd terytorialny, organizacje pozarządowe i rodzice), koordynacja ich działań, wymiana informacji i podejmowanie wspólnych przedsięwzięć na rzecz bezpieczeństwa. Uczestnicy szkoleń nabyli umiejętności diagnozowania sytuacji lokalnej, analizowania potencjalnych partnerów, pracy w grupie, sprawnej i poprawnej komunikacji.

W projekcie wzięło udział 40 szkół i placówek (w tym 30 szkół ponadgimnazjalnych, 7 gimnazjów i 3 szkoły podstawowe) z gmin i powiatów województwa warmińsko-mazurskiego. Podsumowaniem projektu była konferencja „Budujemy bezpieczną szkołę” (11 grudnia 2007 r., Olsztyn).

Głównym celem projektu „Młodzi kontra agresja” była aktywizacja młodzieży na rzecz zmniejszania zjawiska agresji i uzależnień w środowisku szkolnym. Zaplanowano czternaście spotkań w formie pilotażowych warsztatów tematycznych w trzech blokach: „Agresja i sposoby jej przeciwdziałania”, „Uzależnienia a zachowanie asertywne” i „Edukacja dla bezpieczeństwa – zasady udzielania pierwszej pomocy”. Obecnie trwają prace nad skonstruowaniem programu profilaktycznego przeciwdziałającego agresji i uzależnieniom na bazie doświadczeń zdobytych w trakcie realizacji projektu.

Projekt realizowany był w 40 szkołach na terenie całego województwa warmińsko-mazurskiego. Odbiorcami projektu byli uczniowie szkół podstawowych i gimnazjów oraz harcerze, członkowie drużyn, które przystąpiły do projektu. Projekt został pozytywnie przyjęty przez dyrekcje i nauczycieli szkół, w których był realizowany.

Przedstawiciel Kuratorium Oświaty brał udział w pracach zespołu dokonującego oceny wniosków o dofinansowanie projektów zadań publicznych w 2008 r., których realizacja przez podmioty pozarządowe oraz jednostki samorządu terytorialnego efektywnie wesprze działania administracji rządowej w ramach programu „Razem bezpieczniej”.

Bank Dobrych Praktyk – pomysły, inicjatywy, działania

Projekty realizowane w ramach programu „Razem bezpieczniej” opublikowane zostały przez Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki na stronie internetowej oraz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji w zakładce Razem Bezpieczniej/Bank Dobrych Praktyk.